

Medisinstudentenes synspunkter på og opplevelser av egen utdanning

- en kvalitativ undersøkelse

Mari Elken
Helene Aalborg Christiansen
Eline Braaten
Susann Andora Biseth-Michelsen

UiO **LINK** – Senter for læring og utdanning
Universitetet i Oslo

Medisinstudentenes ønsker og forventninger til videre utvikling av Oslo 2014 - Studieplan i medisin

Denne undersøkelsen er utført av LINK på oppdrag fra Det medisinske fakultet. Formålet med undersøkelsen er at den skal bidra til videreutvikling av kvaliteten på profesjonsstudiet i medisin. Et viktig bakteppe for undersøkelsen er at Det medisinske fakultet i år uteksaminerte det første kullet fra studieprogrammet Oslo 2014 på profesjonsstudiet i medisin. Fakultetet har nylig også gjennomført en periodisk programevaluering av det samme profesjonsstudiet. LINKs bistand har bestått av en kartlegging av studentens erfaringer med studieplanen samt deres ønsker og forventninger til videre utvikling av studieplanen og gjennomføringen av denne. Kartleggingen har bestått av 5 gruppeintervjuer hvor til sammen 26 studenter har deltatt. Innenfor et overordnet mandat har teamet ved LINK¹ satt opp relevante spørsmål til å undersøke ulike aspekter ved studieprogrammet. Intervjuene handlet om seks overordnede temaer:

- inngang og overgang til medisinstudiet;
- sentrale styrker og svakheter ved programmet;
- helhet og sammenheng i studieprogrammet;
- undervisningsmetoder, tilbakemeldinger og eksamensformer;
- studentmedvirkning;
- samt studentenes tanker om videre utvikling av programmet.

Hver av disse temaene hadde underspørsmål. Intervjuene ble gjennomført eksplorativt, med mange oppfølgingsspørsmål underveis. MFU (Fagutvalget for profesjonsstudiet medisin) har bistått med å rekruttere studenter til intervjuene. Det ble ikke gjort opptak fra intervjuene, kun tatt notater under intervjuene. Denne oppsummeringen baserer seg på dette materialet. Vi har inkludert enkelte parafaserte/forkortede sitater av studentenes argumenter. Det kvalitative designet innebærer at utvalget av studenter som er intervjuet ikke bør ses som representative for alle studenter som har gjennomført utdanningen. Samtidig gir kartleggingen forhåpentligvis innblikk i studentenes erfaringer, og fremmer og utdypet problemstillinger som andre data og informasjonskilder ikke har fanget opp.

¹ Ved LINK har Mari Elken og Helene Allborg Christiansen bidratt til prosjektet. Eline Braaten og Susann Andora Biseth-Michelsen har vært praktikanter ved LINK I perioden og bidratt både med å ta notater under intervjuene og deltatt i diskusjonene underveis. Molly Sutphen (LINK) har bidratt med kommentarer til intervjuguiden og Bjørn Stensaker (LINK) har bidratt med kommentarer underveis og til oppsummeringen.

Motiverte, men ulike studenter

Studentene vi har snakket med er alle svært motiverte. Nærmest alle beskriver et sterkt ønske om å jobbe med yrket/faget og har tydelige mål knyttet til dette. Noen av studentene beskriver første møte med medisinstudiet også som et kultur- og identitetssjokk. Fra å være «de beste i klassen» og en opplevelse av å være faglig sterk til å innta en rolle som nærmest gjennomsnittlig, er en opplevelse mange sitter med. Dette skaper en følelse av usikkerhet, og enkelte mener at dette også øker terskelen til å stille spørsmål i forelesninger. Enkelte mener at en slik passiviserende kultur blir noe som forplanter seg videre.

Studentene vi har snakket med kan deles i to ulike grupper: studentene som kommer direkte fra videregående, og de som har tatt opp fag eller studert noe annet i mellomtiden. Selv om også de gruppene selvsagt har noe intern variasjon, framhever de to gruppene noe ulike erfaringer med å starte medisinstudiet. De som har studert noe annet tidligere beskriver hvordan de har vært mer selvstendige, og at medisinstudiet framstår for dem som svært strukturert og nærmest begrenser deres selvstendighet. Enkelte av disse studentene beskrev deres opplevelse som “å bli behandlet som barn” eller “å bli en elev igjen” - som å gå tilbake til skolebenken. Denne opplevelsen er knyttet til den høye graden av obligatorisk undervisning, og at de føler at det gjøres konkrete grep for å sikre at studentene får med seg mest mulig undervisning. Dette kan oppleves som manglende tillit. Enkelte studenter videreformidler kommentarer fra enkeltansatte om viktigheten av at timeplanen har forelesninger hver dag for å passe på at studentene ikke får seg en deltidsjobb. Samtidig er studentene ikke nødvendigvis misfornøyd med mengden obligatorisk undervisning, bare at det også anses som et tegn av mistillit. Studentene som kommer direkte fra videregående opplever de mer strukturerte rammene som en litt mykere overgang, da tilværelsen er litt mer lik skolen. De beskriver overgangen på en annen måte og framhever heller at tidshorizonten plutselig er blitt mye lengre. Eksempelvis fremheves det at eksamen er noe som kommer mye senere fram i tid og de merker mangelen av regelmessige tilbakemeldinger gjennom prøver. Samlet sett tyder dette på at selv om medisinstudentene er i stor grad er svært ressurssterke, har de også ulike behov og opplevelser i begynnelsen av studiet.

Studenter fra begge gruppene nevner at det i starten av medisinstudiet nærmest ensidig framheves at studiet kommer til å bli svært vanskelig, heller enn hvor spennende det vil bli. Flere beskriver hvordan studiestarten preges av at studentene blir fortalt at de er de beste studentene, “kremen av kremen”. Samtidig kommenterer flere studenter hvordan ansatte eksplisitt og gjennomgående forteller at studieløpet vil bli svært vanskelig. Enkelte studenter anser det som lite motiverende at det utelukkende fokuseres på det de opplever er negative beskrivelser av den kommende studietiden. De mener at det er velkjent at studiet vil være krevende. Selv om studiet er krevende, mener studentene også at det må kommuniseres mer tydelig at studiet faktisk er faglig spennende, gøy og interessant – dette er noe de savner.

Utover det framstår medisinstudiet som et studieprogram der studentene har et godt sosialt fellesskap. Samtidig nevner også programevalueringen at en betydelig andel studenter opplever

ensomhet. I enkelte intervjuene beskriver flere studenter en følelse av usikkerhet, noe som også påvirker studiehverdagen.

Forvirrende læringsmål

En måte å beskrive innholdet i studiet er gjennom læringsmål, og disse har en viktig plass i medisinstudiet. Den periodiske programevalueringen pekte på at studiet hadde gjort omfattende arbeid med læringsmålene og framhevet flere positive sider med arbeidet. Evalueringen pekte imidlertid på at a) det var samlet sett var for mange mål; b) det var en viss fragmentering i målbeskrivelsene; og c) det var en viss ubalanse mellom mål knyttet til kunnskap, ferdigheter og kompetanse. Studentenes oppfatning av læringsmålene er noe varierte. Selv om de mener at enkelte moduler har læringsmål som de kan bruke, framheves det gjennomgående at målene oppfattes som alt for detaljerte, og at de fleste studentene vi snakket med i liten grad synes de er nyttige og retningsgivende for deres læring. Dette varierer selvsagt noe fra modul til modul, og flere nevner at det er åpenbart at det har vært ulike ansatte som har skrevet opp læringsmålene for de enkelte fagområder. Noen av læringsmålbeskrivelser oppfattes som mer klare enn andre. De fleste studentene nevner likevel at mange av læringsmålene oppleves som mer forvirrende enn hjelpsomme.

Uklare læringsmål skaper også betydelig usikkerhet blant studentene, de er usikre på *hva* de egentlig må kunne, og ikke minst, på hvilket *nivå* de bør kunne det som står i læringsmålene. Når noen av studentene har spurt om en forklaring på deres forståelse av læringsmålene, har det blitt fortalt at det er deres ansvar å finne dette ut. De som underviser på medisiprogrammet framstår heller ikke samkjørt i hva som kommuniseres til studentene, noe som ytterligere øker usikkerheten. Enkelte studenter melder om at noen undervisere også har noen andre læringsmål i tillegg til det som står i planen. Her savner noen av studentene en viss grensesetting, da oppfatningen er at det «aldri er nok». En av studentene beskriver det som en gjennomgående kultur på fakultetet – de ansatte viser sjelden at de er usikre på noe, og studentene føler at det å uttrykke usikkerhet er dermed vanskelig.

Når studentene i tillegg ikke har et konkret pensum, nevner flere at de bruker mye tid på å finne ut *hva* de skal kunne, og at de samtidig ikke er sikre på hvor denne informasjonen finnes. En av studentene beskriver at de har fått beskjed at læringsmål skal være veiledende, men at forelesningene ikke er nok for å lære det man skal lære. Denne usikkerheten betyr at studentene leter etter informasjon fra ulike kilder. Noen bruker læringsmål, andre bruker lysark fra forelesningene og mange bruker de tidligere eksamener som en måte å få innsikt i hva de skal kunne. Denne usikkerheten er en svært framtrødende beskrivelse i alle gruppeintervjuene. Enkelte studenter mener også at ansatte trolig ikke forstår hvor forvirrende det er å være en student når man har så mange læringsmål og intet pensum. anbefalt litteratur er svært lang liste, og studentene synes ikke det er enkelt å vite hvordan de skal håndtere denne listen og filtrere ut hva de egentlig skal kunne.

En annen konsekvens av usikkerheten handler om å klare å skille mellom det generelle og spesielle. En av studentene sier at de føler at hvis de skal kunne *alt* om alle læringsmålene, ville de blitt spesialister på alle områder. Mange av undervisere er forskere som har en ganske spesialisert bakgrunn. De som underviser om spesialistoppgavene presiserer imidlertid sjeldent at det er snakk om spesialistoppgaver, og oppfatningen blant studentene blir at alle detaljer er like sentrale. Slik detaljeringsgrad merkes både i forelesningene og til dels også i enkelte av eksamenene. Som en av studentene beskrev det – dette er motiverte studenter som vil prestere og de føler at ansatte bare «pøser på». Et resultat er at studentene blir svært detaljfokuserte og føler de mister oversikten over helheten og «det vanlige/generiske». En konsekvens kan derfor bli at studentene får veldig sterkt fokus på sjeldne sykdommer og tilstander, og samtidig mister fokuset på det «vanlige» i allmennpraksis. Enkelte studenter som hadde kommet lengre i studieløpet var derfor litt bekymret for framtidig overdiagnostisering og det å legge mindre vekt på helt vanlige forklaringer/diagnoser da de har hatt i så stor grad hatt fokus på det spesielle.

Sammenhengende struktur i hele programmet, men forvirrende enkeltmoduler

Medisinstudiet er delt i 8 moduler som tilsvarer større emner. Hver av modulene er i tillegg delt opp i ulike blokker. De fleste studentene ser en helhet og logikk mellom de ulike delene av studiet, men mange har synspunkter om de enkelte modulene og delene ved studiet.

Et viktig skille i studieløpet er når studentene går fra preklinisk til klinisk del av studiet. Det finnes derimot noe ulike synspunkter om dette skillet. Der enkelte mener det er en logisk oppbygging og at det er nyttig å ha teoretisk kunnskap på plass før de møter pasienter, savner andre en mykere overgang mellom preklinisk og klinisk del av studiet. Selv om studentene har ulike synspunkter på inndelingen av studieprogrammet, nevnes det at undervisere kunne være mer tydelige på hvorfor inndelingen er organisert som den er.

De ulike synspunktene kan i store trekk deles i to argumenter. Enkelte, særlig noen av studentene som har kommet lengre i studieprogrammet, mener at de to første prekliniske årene er viktige for å ha faglig tyngde før de møter pasienter. Andre mener at de prekliniske delene er svært teoretiske og overgangen til praksis og det å møte pasienter er skummelt og vil heller bli gradvis introdusert til dette. En av studentene beskrev følelsen om å ha hørt over lang tid hvor farlig noe er, og at det da kan oppleves som overveldende å stå der med en pasient. Andre framhever betydningen av modning i møte med pasienter. Andre nevner at de kunne med fordel ha større fokus på praktisk ferdighetstrening i studieplanen før de møter pasienter. Selv om det er mulig å oppsøke Ferdighetscenteret på Rikshospitalet for å øve, nevner noen av studentene at disse kursene kan være fullbooket og at det også kommer i tillegg til en allerede tettpakket studiehverdag. I stedet kunne studentene gjerne se for seg mer praktiske øvinger som er innarbeidet i studiet.

Studieprogrammet legger opp til spirallæring og flere av studentene vi snakker med er kjent med begrepet og framhever det som noe positivt. De setter pris på ideen av spirallæring, men de mener også at det er enkelte utfordringer med hvordan spirallæring oppleves i praksis. De gangene de samme emnene og temaene tas opp igjen oppleves det ikke alltid som om man bygger på tidligere læring. Denne oppfatningen blir noe klarere mot slutten av studiet, mens studentene tidligere i læringsløpet er ganske forvirret. Som en av studentene beskrev det; spirallæring er bra i teorien, men dette er noe som studenten kun skjønnte først mot slutten av studiet. Selv om det ofte nevnes at programmet bygger på spirallæring, er det ikke tydelig for studentene hva det betyr i praksis.

Selv om de fleste studentene ser helhet i hele programmet, mener mange av studentene at enkelte av modulene og blokker kan være svært uoversiktlige. Her er det særlig modul 3 som helhet som framheves i flere av intervjuene. Hovedgrunnen er at modulen skal dekke svært bredt, det er mange nye temaer, og svært mange forelesninger over ulike temaer over korte perioder. En av studentene beskrev det som å «bli en lege på ett år», og at enkelte temaer ikke ble tatt opp før mye senere i programmet. Selv om studentene nevner flinke enkeltundervisere som forsøker å skape helhet i enkelte temaer i modul 3, nevner de også en rekke utfordringer. Med mange ulike temaer, litt uklar struktur, og til dels uhensiktsmessig rekkefølge på forelesninger og smågrupper, beskrives modulen av de fleste som svært forvirrende, der en av studentene til og med beskrev det som «ville tilstander».

Utfordringer med kommunikasjon og koordinering

Medisinstudiet har lagt opp til en matrisestruktur for studieledelse. Hvert av fagene har en egen undervisningsleder, og det er til sammen 30 ulike undervisningsledere på programmet. I tillegg er studiet delt i 8 moduler (som tilsvarer emner), og hver av disse har en faglig modulleder, administrativ modulkoordinator, samt et modulutvalg. Dette framstår som en svært kompleks struktur, noe også programevalueringen pekte på. Også studentene merker dette. Når vi spør studentene helt generelt og åpent om utfordringene med studieplanen, er koordinering og kommunikasjon noe som svært ofte nevnes som en av de største svakhetene ved studiet. Dette gjelder både kommunikasjon mellom de som underviser, og kommunikasjon mellom undervisere og studenter.

En av de viktigste punktene som framheves er manglende koordinering mellom enkeltansatte når det gjelder undervisningen. Dette resulterer i svært mye unødvendig repetisjon, noe som oppleves som både demotiverende og unødvendig når dagene er allerede svært lange og tettpakkede. Studentene opplever at det er svært mange ulike personer som er involvert i undervisningen og at det er manglende koordinering mellom disse. Flere beskriver situasjoner der flere undervisere har tilnærmet like forelesninger etter hverandre, uten at de er klar over dette. Andre studenter beskriver rotete rekkefølge av ulike temaer – der temaer som bør ha en logisk rekkefølge (a, b, c) blir snudd om (c, a, b), noe som skaper ytterligere forvirring. Dette medfører også at de ofte ikke har de nødvendige forkunnskapene for at kunne gjennomføre aktiviteter som kommer, da denne

informasjonen gjerne kommer i ettertid. Andre beskriver et semester som begynner med forelesninger, deretter mindre grupper, fulgt av en ny tung forelesningsrekke rett før eksamen. Dette gjelder ikke alle temaer – enkelte studenter framhever også gode eksempler der undervisningen er mer konsistent. En av studentene mener at konsistensen trolig er betinget av en situasjon der én faglærer eller en mindre gruppe har ansvar og samarbeider om undervisningen, noe som de anser som en mer hensiktsmessig organisering. De beskriver hvordan denne organiseringen skaper en rød tråd – der forelesninger, case og eksamen har en sammenheng og de også har en bedre forståelse om hva de skal kunne til slutt.

Når det gjelder kommunikasjon fra ansatte til studenter, underbygger dette mange av poengene i dette notatet. Studentene føler blant annet at de ikke har oversikt over hva som er sentralt i studiet, de er usikre på hva de skal lære og på hvilket nivå, og de får flere motstridende beskjeder fra enkeltundervisere. Dette gjelder i mindre grad enkeltundervisere – flere studenter framhever også at de har gode erfaringer med å ha dialog med enkelte undervisere på noen blokker eller temaer. Studentene formidler en generell fragmentering av informasjonen om studiet. Det brukes mange ulike informasjonskanaler – noe av informasjonen finner studentene på semestersidene, noe kommer på mail, noe fortelles i forelesningene, og noe spres blant studentene, bl.a. gjennom Facebook grupper. En konsekvens av informasjonsbehovet er at noen forelesninger der det er mulig å stille spørsmål blir rene spørsmålsrunder fordi studentene har et såpass sterkt informasjonsbehov. Dette gjelder særlig faglige spørsmål og særlig når eksamen nærmer seg.

Forelesningstung hverdag

Når det gjelder spørsmål om undervisningsmetoder og hvordan studentene opplever bruk av ulike metoder, gir studenter litt ulike eksempler. Forelesninger framstår som dominerende undervisningsform. Nærmest alle studenter er svært fornøyde med smågruppeundervisning. I tillegg framhever studentene betydningen av seminarer og klinikkundervisning, kurs og praksis.

Smågruppeundervisning er noe nærmest alle studenter liker svært godt. Særlig de to første årene er dette tydelig; studentene understreker at de lærer mest i smågruppene. De opplever det som enklere å stille spørsmål og bearbeide stoff fra forelesningene. Men, enkelte studenter peker også på at smågruppene kan ha noe varierende faglig innhold, litt avhengig hvem gruppelederen er og hvordan gruppedynamikk fungerer.

Når det gjelder forelesninger, har studentene svært varierte erfaringer. De fleste studenter mener at det er både gode og dårlige forelesninger på programmet, men framhever også en rekke negative eksempler. De fleste framhever koordineringsproblemer, men flere framhever også problemer med forelesningsform og at mange av forelesningene oppleves som svært passiviserende. Forelesningene blir store i omfang, det er svært mye informasjon og lite aktivisering. Enkelte beskriver forelesninger der de ansatte skal gjennom rundt 80 lysark på 45 minutter. Når studentene i tillegg har perioder med forelesninger hele dagen, oppleves det som om det blir svært mye

informasjon å ta innover seg. Enkelte studenter framhever derfor at de heller foretrekker tavleundervisning, for det gjør både tempo og innhold mer overkommelig. Flere framhever også at forelesningene er for lange. Når det i tillegg er mange av de i løpet av en konsentrert tidsperiode, skaper dette utfordringer for studentene.

En konsekvens av uklare læringsmål er at mange studenter bruker lysark fra forelesningene som en retningslinje for hva de skal kunne, og de spør hvorvidt dette egentlig er intensjonen. Flere av studentene peker også på at stor mengde ny informasjon og ingen tid å ta det innover seg i forelesningene betyr at det sjeldent kommer spørsmål fra studentene, noe som ytterligere styrker en-veis-informasjonen i forelesningene. Når forelesningene blir innholdsmessig overlesset, får studentene heller ikke en god forståelse på hva de skal sitte igjen med etter forelesningene. Studentene beskriver mange av forelesningene som «trauste», «uengasjerende» eller «passive», og opplever at de i liten grad får noe igjen av å delta.

Noen av studentene ser at pandemi og overgang til digital undervisning har hatt enkelte positive konsekvenser. Eksempler som trekkes frem er at noen av forelesere bruker Menti eller Kahoot, noe som studentene mener er positivt, da de også opplever det som en form for tilbakemelding på deres egen forståelse. Dette tyder på at selv små justeringer kan oppleves som oppløftende for studentene. Andre framhever positive erfaringer med å bruke 'breakout rooms' for diskusjon i Zoom, men peker også på betydningen av å ha god struktur rundt slike smågruppediskusjoner.

Når det gjelder seminarer, kurs og klinikk, lister studentene opp svært ulike erfaringer, men flere peker på at også disse kan i praksis oppleves/ta form som forelesninger. Med andre ord, studentene beskriver hvordan deres hverdag oppleves mer forelesningstung enn hva det kanskje kan framstå i programplanen. Noen mener at det virker som om det er nærmest opp til den enkelte underviser å velge hvordan alt skal struktureres og at det mangler helhetlige grep i programmet. Her peker flere studenter på at de opplever at det potensialet som ligger i de ulike undervisningsformer og metoder ikke brukes. Slike varierte undervisningsformer synes studentene imidlertid å trives godt med når de gjennomføres i henhold til intensjonen og i en hensiktsmessig rekkefølge.

En annen utfordring med ulike former for undervisning er rekkefølgen. Studentene beskriver en situasjon der ulike elementer kan komme i en lite hensiktsmessig rekkefølge. Noen av studentene framhever at organiseringen av undervisningen virker rotete og lite gjennomtenkt. Dette svekker igjen studentenes mulighet for å ha tilstrekkelige forkunnskaper slik at de kan delta på en god måte. I ett av intervjuene beskriver studentene dette som et behov å utvikle «positiv spiral» når det gjelder koordinering av ulike elementene i undervisningen. Å redusere og konsentrere undervisningen i større grad, rydde i rekkefølgen og tydeliggjøre fokuset synes viktig. Som nevnt av en av studentene, ansatte bør «ha tillit til at studentene *vil* dette her, vi vil lese».

Et konkret forslag fra studentene i ett av intervjuene var å ha mer koordinerte tematiske uker, a la «en uke med lunger» - der alt samles. Det ville det gjøre oversiktlig for studentene – der de også kunne stille mer forberedt. Forelesningene må da ikke være stedet der studentene kun *får*

informasjon, men også arenaer for interaksjon, til å stille spørsmål. Studentene mener at også seminarer og klinikk ville få en annen og mer aktiviserende funksjon i et slikt tematisert opplegg.

I noen av intervjuene etterlyser studentene litt mer ferdighetstrening. Når vi spør om hva slags ferdighetstrening dette burde være peker de fleste på kurs og mange framhever betydningen av ferdighetssenteret ved Rikshospitalet. De fleste som nevner senteret omtaler det med i positive ordelag. Da senteret driftes av studenter føler mange av studentene at forklaringene de får er mer forståelige, og at de opplever at treningen har svært høy kvalitet. Flere nevner også betydningen av å ha en jobb i helsesektoren for å kunne få nok ferdighetstrening og mener det er uheldig at de må ha noe ferdighetstrening «ved siden av» for å sikre tilstrekkelig mestring over sentrale ferdigheter.

Praksis er noe studentene verdsetter. Men, intervjuene tyder på at studentene også opplever at praksisoppholdene kan variere svært mye i hvilke erfaringer studentene får, og at studentene føler de må være veldig «på» selv for å sikre at de skal få øvd og prøvd ut ulike ferdigheter. Noen mener de savner en liste over «ting man må kunne». Noen av studentene nevner også at de gjerne kan selv ha ansvar for å lære seg spesifikke ferdigheter i praksis, men at slike forventninger må tydeliggjøres. Hvis det finnes en slik oversikt mellom praksissted og UiO, er dette ikke noe alle studentene er kjent med.

Generelt framhever studentene at kvaliteten på undervisningen kan variere betydelig, og at det i noen tilfeller oppleves at de som underviser er lite engasjert i oppgaven og kanskje ikke *vil* undervise. Noen av studentene framhever likevel at undervisningen også har blitt mer fokusert mot slutten av studiet, og oppleves derfor som bedre.

Lite tilbakemeldinger utenom eksamen

Når vi spør om tilbakemeldinger, nevner de fleste studentene at det i liten grad gis tilbakemeldinger underveis og at både mengden og kvaliteten er både person- og kontekstavhengig. Her kan det imidlertid være en utfordring å tydeliggjøre hva som betegnes som tilbakemelding. Trolig forsterker flere utfordringer hverandre – studentene er usikre om læringsmålene og de har heller intet pensum, noe som trolig forsterker deres opplevelse å ikke ha nok informasjon om veien fremover – de vet om (lærings-)målet, men den er til dels generell og uklar, og de vet heller ikke veien frem mot dette målet. I ett av intervjuene nevnte studenter hvordan også Kahoot og quiz i forelesning oppleves som nyttige tilbakemeldinger, da de gir en viss pekepinn hvor man ligger an. Flere nevner også at seminarer og smågrupper er potensielle arenaer for tilbakemeldinger, og at de kunne brukes i mye større grad.

Den mest sentrale formen for faglige tilbakemeldinger er i dag eksamen - ifølge de fleste studentene vi har snakket med. Det framstår likevel ikke som om eksamen er det mest stressende ved studiet, da det er få som særlig framhever eksamener generelt som utfordrende. Som en av studentene oppsummerte det; eksamensstress er helt vanlig når eksamener nærmer seg, men at

dette takler studentene. Enkelteksempler inkluderer heller hvordan eksamener omtales – og noen av studentene har opplevd at det er en kultur, også blant eldre studenter, å hele tiden fremheve hvor vanskelig eksamener er. I ett av intervjuene ble spesielt anatomieksamen framhevet som særlig vanskelig, da denne kan medføre publikum. Et annet – positivt - eksempel som ble trukket fram var kommunikasjonsfaget der studentene opplever at får mange tilbakemeldinger (bl.a. gjennom video-opptak). Selv om studentene også følte seg veldig eksponert, hadde de vi snakket med positive erfaringer da tilliten er høy i de gruppene de er en del av.

Noen av studentene savner andre former for tilbakemelding som i større grad kan gi mer kunnskap om det å være en lege. Når eksamener sier noe om hvordan studentene gjør det i faget, savner enkelte en mer overordnet tilbakemelding på rolleforståelsen underveis. Her foreslås det i ett av intervjuene at det kunne eksperimenteres med en mentorordning der målet er å skape trygghet og redusere usikkerhet. I tillegg til å ha et fokus på faget handler spørsmålet også om «hvilken lege ønsker jeg å bli». Studenten beskrev at dette er en diskusjon som man egentlig ikke vet at man trenger før man har hatt det.

Kultur, tillit og dialog

Studentene har flere formelle arenaer for å gi tilbakemeldinger på undervisningen de mottar. De har evalueringsskjema for forelesninger, samt tillitsvalgte i modulutvalgene. Studentene beskriver flere formelle arenaer, men de føler i liten grad at det er en konstruktiv dialog med fakultetet om de forslagene som studentene har kommet med.

Evalueringsskjemaene oppleves av flere som et positivt tiltak, og enkelte mener også at enkeltundervisere kan være ganske responsive når de får tilbakemeldinger - enten i evalueringsskjema eller muntlig. Det er med andre ord tillit til at mange av enkeltundervisere kan gjennomføre endringer, men tilliten er i mindre grad eksisterende til organisasjonen så sådan.

Et gjennomgående tema i intervjuene er at studentene opplever at deres tilbakemeldinger i liten grad følges opp. Flere av de mer erfarne studentene beskriver hvordan de har nærmest resignert og gitt opp, da de nærmest alltid møtes med «dette har vi hørt før». Flere av studentene framhever at de har gjentatte ganger tatt opp ustrukturert innhold i enkeltmoduler og informasjon fra fakultetet til studentene, uten at noe konkret skjer. Om endringene har skjedd, er ikke dette noe som studentene er kjent med. Her ønsker studentene tydeligere kommunikasjon og tilbakemeldinger og en følelse om å bli tatt på alvor i slike diskusjoner.

I flere av intervjuene kom det også opp en rekke konkrete uheldige enkeltstående eksempler som har skapt et svært dårlig utgangspunkt for kommunikasjon mellom fakultetet og studentene. Studentene beskriver eksempler der de opplever at de behandles som «krevende barn», eller der det hevdes at de har blitt møtt av en nedlatende holdning fra noen enkeltansatte. Opplevelsen av at «dette må dere bare tåle» er også noe som har vært en respons på kommentarer og

tilbakemeldinger fra studentene. Samlet sett beskriver flere av studentene manglende tillit mellom fakultetet og studentene, noe som trolig forsterkes av mangelfull kommunikasjon.

Konkluderende kommentarer

Samlet sett er studentenes opplevelser at selv om det skjer mye bra undervisning, er studiet til dels forvirrende og har varierende kvalitet.

- Et viktig problem for studentene er at de i liten grad har oversikt over *hva de skal kunne* og *på hvilket nivå* de skal kunne. Kombinert med manglende pensum betyr dette at studentenes hverdag preges av usikkerhet.
- Studiet er også forelesningstungt, og oppleves trolig som enda mer forelesningstungt enn hva den formelle planen indikerer.
- Studentene opplever manglende koordinering fra undervisernes side, noe som også kan knyttes til forholdsvis kompleks programstruktur og programlederstruktur.
- Tydeligere kommunikasjon og koordinering er det som oftest nevnes av studentene som noe som kan og bør løses.
- Studentene framstår som både motiverte og engasjerte og kan være en viktig ressurs i et utviklingsarbeid. For at dette samarbeidet skal fungere produktivt, er det også et behov å styrke tilliten.